

OSEĆANJA I MISLI

Prolaze dani i u meni čudno raste tuga koju jasno prepoznajem. Rodila se ona davno, u najranijem detinjstvu, kao prvo osećanje usamljenosti.

Između zvaničnih poseta lutaram gradom zaštićena od sunca velikim slatnim šeširov. U blizini „Sin-Cao“ hotela, kada se skrene od glavnih ulica, čitav je lavirint sokaka što se mrse i raspliću po nekom neuhvatljivom redu. Makar kojom ulicom pošli, makar koliko dugo se vrteli u krug začarani prizorima, dovoljno je samo uhvatiti pravac tuge i slediti ga dok se ne ukaže gradski zid. U Pekingu se ne može zalutati i po ovom gradu se može spokojno švrljati a da jedina neugodnost bude radoznalost domorodaca. Setkala sam ovim ulicama rastuća i uporna u svom htenju da mi se otkriju duše iza zidina, iza slepih visokih zidova ukrašenih crvenim vratima, figurama životinja od kamena i mermernih pločama s reljefima. Glave što se kreću za mnom potsećajući na figurice božanstava koje prodaju po izložima antikvarnica i tegzama u bazaru. Te male tajanstvene glave izrezbarene u nefritu i silvene od bronzene čine se baš kao i ove: potsmesljive, nepristupačne i superiorne. Mislim dugo zašto superiorne i ne mogu da dokučim zbog čega mi prodavac kuvanih kukuruza izgleda dostojanstveniji i smireniji od bilo kog evropskog intelektualca. Žena je prošla na

biciklu, kratko i otišane glave, u pantalonama od belog platna. Preko ramena visi torbica s knjigama. Linija njenog profila je jasna i oštra, a oči su joj kao isjavice u letu blago savijenih krila. Mislim kako mi je ta žena na biciklu — što je u prolazu — napučivši usne u osmeh, otkrila dva bela zuba — dalja od svake evropske žene kojoj mogu da nazovem psihologiju i odredim svoj stav prema njoj iako nepoznat. Onda koračam sve dalje a između slepih zidova gori nevidljivo podne i kao vaza tuge tvrdne na suncu moja usamljenost. Ima ulica skoro sasvim pustih. Po njima lutaju mršave mačke i debela deca u šarenim pantaloncima razrezanim pozadi. Ona gledaju krupnim radoznalim očima i ja streptim da se u njima ne rascveta strah od široko zaobilazim i hitam dalje, osiromašena zbog tih pogleda i zbunjena njihovom pronosljivošću jer nesumnjivo da ti pogledi otkrivaju da bi htela da ukradom njihovo poverenje, njihovu dobrotu, njihovu ljubav.

Dani su prolazili i ja sam uzimala gradu njegove oblike i boje, udisala njegove mirise i tumačila ih, upoznala njegove ulice i navikla da razlikujem fizionomije, zapazam im karakteristike i procenjujem leptu. Naučila sam da odvajam lažan od pravog žada i da onom pravom ocenjujem stepen vrednosti, otkrila sam lepotu i tehniku slika na svili, uhvatila

melodiku i tkivo kineske muzike i izvanredno lepo ostala na površini stvari ogledajući u njihovoj sjajnoj polturi uzdrhtalu senku svoje tuge.

Moje su oči bile pune fotografija, pregrade za njih u mojoj svesti krcate su i uskoro više neće biti mesta. Uveče u postelji, govorila sam sebi kako je to nepravedno, kako tu nešto nije u redu mojom krivicom i da sam ja izmislila nešto što ne postoji. Ulazila sam ujutru u lift s osećanjem da danas sa svojom kineskom drugaricom sasvim spontano progovorim, da počnem da pričam o svemu tome što me muči i da zatražim od nje da mi pomogne. Tada bih je zatekla kako stoji ispred lifta, veoma tihu, prodornih tamnih očiju; dotakla bi svojom rukom moju i rekla: „Idemo u letnji dvorac“... Sve bi se rasplinulo i ja sam se smešila na njen način i vozile bi se tako dugo kroz zakrećene ulice, hladeci se lepezama koje su otkrivale njen mir i moju patnju.

Uveče, pred polazak u pozorište, ja bih se ponova odlučila: „Sada ću definitivno prekinuti to mučno osećanje...“ No tu je bila još jedna devojka i njih su dve nešto čavrljale jezikom čiji sadržinu nisam mogla da naslutim jer nije imao melodije na koju sam navikla, niti su ga upotrebjavali izrazi lica. Auto se teško probijao kroz gomilu i ja bih čela oslonjenog o staklo, zurila u noć. Slike koje su se smenjivale izgledale su skoro biblijske. Male trgovine osvetljene iz nekog ugla slabom obojenom svetlošću, kuće kao crteži iz dečjih priča, a tu i tamo, niše se na dovratku fenjer ili starinska lampa. U magnovenju sagledavam lica mlada i stara, isturenih jabučnih kistiju, nežnog ovala, veoma lepa i ružna, zbrčkana lica, lica koja se smeju, ona što namršteno nešto snuju, ravnodušna lica.

To je stara kineska četvrt s ulicama beskraino primamljivim, s radnjama što prodaju nepoznate predmete i divna krzna, starinska odela izvezena svilom i zlatom, tanke šipke tamjana i izmirne što plavičasto izgaraju u bronzanim urnama okačenim o zidove. Bez obzira na nespokojstvo postajem srećna što sam tu, sred prizora što prevazilazi sva očekivanja i što opседа svojom dinamikom, svojim folklorom, nečim iskonskim što pobeđuje istinom koju ne uspevam da shvatim. Ta istina mora da je vrlo prosta, slutim da će se pokazati kao sasvim jednostavna.

Ali jednoga dana ozbiljno sam se rešila. Poći ću najkraćim i najsigurnijim putem, putem direktnosti i istine. Kazaću joj, njoj devojci Mei-Mi i svima ostalima, da ima nečeg neprirodnog između nas, nečeg što treba treskom razbiti. A, ako nema baš ničeg, ako se meni sve samo čini?! Kad čovek iznenada mnogo dobije ili mnogo izgubi, oči iz neverice i zbunjenosti počinje da komplikuje. Dobro, dakle, počnimo s tim da je sve uobraženje, stranice koje je napisao gospodin Morand ili Laoti, one koje su nam servirali kao ispitne nagrade još u srednjoj školi. „Gospodja Hrizantema“ — „za primerno učenje i odlično vladanje.“ Utoliko bolje! Sišla sam u hall pre no što je moja pratilica bila tamo. Razgledala sam robu za turističnu izloženu u staklenim vitrinama i zapitkivala koješta dokone prodavce. Oni su odgovarali ljubazno, smešeći se na već dobro poznat način a ja sam, skoro jetko, mislila: „Pa dobro, šta je iza tih vaših osmeha? Šta kuca tu gde mi obični beli ljudi imamo srce?“ Kraj velikog stepeništa stajala je Kineskinja s detetom u naručju; lepom tamnoputom kineskom bebom velikih sjajnih očiju. Htela sam da pomilujem to dete nalik na živu lutku što nabijeno zdravljem i

KOŠARKA

*Dečaci zavillani, mrdljivi
neumirivi i mrkoledji
prave meka i brza čuda
od ruku, od nogu, od ledja,
od pticastih lukova rasmejane lopte,
pa se izmešaju
s mirisom mokre šljake
i svojom grlatom vikom
zblesnuti, oznojeni, nazakočivi
razmrđani, rastrčani,
brzoruki, izmešani i jaki
i srećni od čuda u svojim mišićima
od koga su dahtavi
i sa pesnicom radosti u grlu.
Sasvim vešti i na vrhovima prstiju
veliki drugovi s loptom.*

SKAKAČ U VODU

*Izvijen i riblji,
pun kačića pod kožom,
mokar i klorofilan,
sav otkok
i kliz u gipkost vode,
u usta,
zejtin,
vodu vode,
mišić i rečan,
lastast i trzaj,
preraslost u izvijeno
vruće vreteno.*

*Rasčovečen,
uskoboki ždrebac reke.*

HIMNA

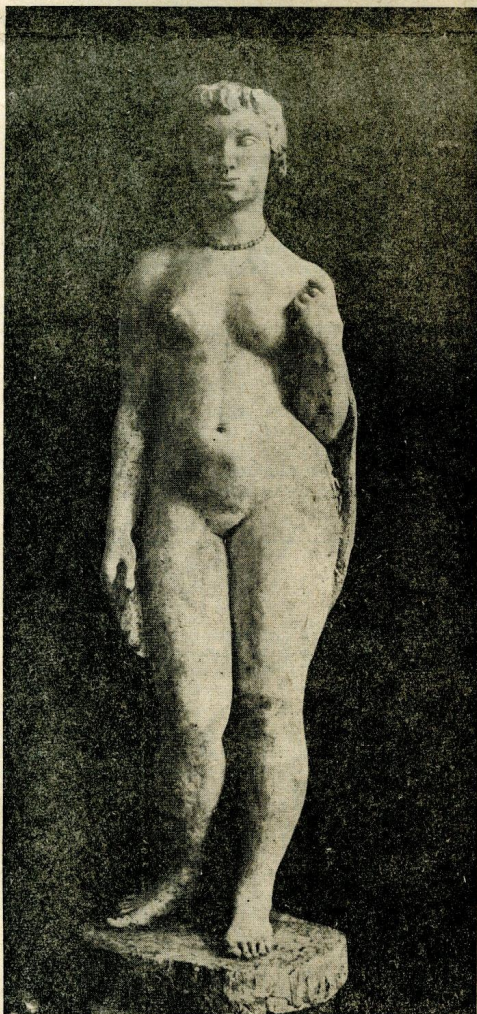
*O,
ti ždrebeća,
riblja,
gumena
venerasta
a od mesa, Sonjo
ti vrućokoža,
mlada,
zec,
vučjak,
mačka,
vežbačica,
plivačica
zategnuta Sonjo,
kudrava,
nasunčana
breskvasta,
zdravokosa ...
Nema Crnog Groblja!
teče zelena voda.*

ZABAVNA MUZIKA

*Mali crveni srdač glasa
otskoči visoko i padne,
bude smeđe ždrebe što kasa, kasa,
mlazne debeo i žut — zejtin,
pobesni kao usijana muva na staklu
istegne se — vrući unveni šal,
tužan kao ružno vreme,
pljusne ko izvor nafte
i vranjanska ciganka,
narandžasto lane glasa
na raščešljanoj i tamnoj dlaki bubnja,
na belom usijanju trube,
po zategnutim bojenim ploham u nama
valja se kao maće s klupčetom.*

M. RIBNIKAR

AKT

(NASTAVAK NA 9 STR.)

OSEĆANJA I MISLI

ALFONSINA STORNI

ČOVEČULJAK

Čoveče sićušni, čoveče sićušni,
pusti pticu svoju koja želi let...
ja sam ptica tvoja, čoveče sićušni,
pusti me u svet.

U kavezu bejah, čoveče sićušni,
čovječuljku, ti što u kavez me skri.
Kažem ti sićušni, jer me ne razumeš,
niti možeš ti.

Ne shvatam te ni ja, jer težeš toliko,
otvori mi kavez da izletim sad,
voleh te za četvrt krila, čovečuljku,
šta ćeš više ti?

Huana De IBARBOUROU

LETO

Pesma što je reka peva,
Pesma zvučna, neprestana,
u visini šuma tamna,
u dolini pesak zlatni.

Pesma...
ševe sakrivene
sred borika mračnog tog.

Pesma...
vetra u granama
žbuna žukve rascvalog.

Pesma...
pčela ispred blaga
uljanika prepunog.

Pesma...
te brašnarke mlade
sa bremenom rublja svog.

I pesma, i pesma, pesma
moje duše lude, pjane,
ispod sunca blistavog.

Sa španskog originala stihove Gabrielle Mistral preveo M. Lj. Gardić, a ostalih pesnikinja V. Košutić

[NASTAVAK SA 3. STRANE]

energijom polgrava u majčinih rukama. Prišla sam i jedva da sam pružila ruku a ono je naglo raširilo oči, njegove crte se iste- goše a zatim skupiše, kao da je čitavo maleno lice od gume, i kineska beba završila tako silno da svi prodavci naglo trgnuti iz otmene tišine velikosvetkog hotela podižu glave. Doduše, oni su se smeškali sa izvinjenjem, pokušavajući da preda mnom oprav- daju bebui umanje moje očigledno očajanje. (Kinezi su dobri psiholo- zi), ali ja sam bila uvarena da mi prebacuju što sam svojim belim izgledom izazvala užas u na- linoj duši deteta.

Bilo je to definitivno poraz, trebalo je priznati i pomiriti se s činjenicama. Najzad, ljudi se mogu voleti i s njima se može bli- ti prijatelj i neulazeći u njihove intimne odaje i ne slušajući nji- hove intimne ispovesti! Ali je to značilo baciti u koš čitavu jednu knjigu uverenja nastalu kroz go- dine i pokušati ponova graditi nešto tražeći ravnotežu na nekom drugom mestu. Uostalom, ko je izmislio jedane ravnoteže? Po čemu je harmonija nešto što uk- viruje sve disharmonije i hoćemo li se odučiti da stvari ocenjujemo po sličnostima, ranijim iskustvima i uopšte intelektualističkim predu- bedjenjima. Ima svetova u koje se ne može prodrati, koji se mo- gu shvatiti ako se pretopimo u njih, ako se polstovetimo s njima, a za to treba najmanje pola ljud- skog života provesti u njima i po- sedovati dar prilagodjavanja.

Ne, ništa mi više nije po- trebno. Ni ta mala ljupka devoj- ka koja navodno, „treba da me upozna“ sa ovim gradom i ljudi- ma u njemu.

Napolju je sijalo jutarnje sunce, još blago i sasvim prijatno. Zrikavci su u horovima pevali ne- ku utišanu duboku melodiju. Vo- zači velo-riki, ležerno zavaljeni u naslone svojih „ekipaža“ tiho su razgovarali, ili se naviknutim pokretima hladili lepezama od palmna lista. Svaki od njih iz- gledao je kao filozof, nosio nešto u svom pogledu što je nadrastalo obične ljudske misli: svet njihov, čini se, gradio se iznad sitnih ok- kupacija ljudi kojima sam pripa- dala. Iza ugla bila je velika sen- ka od dva stara drveta čije su se krošnje spajale i u toj seneci, već izdaleka, primetih grupicu. Dese- tak devojčica, još skoro beba, ig- ralo se oko klupe na kojoj je se- dela jedna starica. Kada sam pri- šla bliže opazila sam da su stara- majkine noge deformisane a nje- no lice bilo je isplisirano u bez- broj pravilno raspoređenih lepeza. Devojčice, najstarijoj nije bilo vi- še od četiri godine, bile su čiste, debeljuškaste, a crne sjajne kikice su im koso ostojale od glave, te su onako uokvirene šarenim maš- nama, ličile na igračke. Zabora- vila sam na malopredjašnji jad a bilo je u meni i nekog očajnog prkosa, neke istine koja je tražila da se s njom računata, te podjoh polako ka grupici, sa žudnjom i strahom kojom se prilazi jatu tek izleglih pilića. „Sad će se razbe- žati!“ mislila sam, i otkrih sas- vim malo zlobe rodjene u bespo- moćnom besu. Ali bila sam upo- rna, htela sam da zgrabim neku od tih žutih loptica i prinesem je grudima kako bih čula ono „tik-tak! tik-tak!“ u koje sam skoro prestala da verujem. Tada se jedan par velikih crnih očiju zaustavio na „mom licu, izne- nadnjeno i pitajući, a ja sam zas- tala ukopana, kao da se radilo o čitavom mom životu. Oči su se raširile još malo, a onda se sku- piše i sinuše. Prčast nosić, obra- zi od slonovače i dva niza sitnih belih zubića iza kojih dopire ra- dosno gukanje.

„O, da li je moguće, ona se smeje?!“

Samo trenutak, i već su se sve, gegučajući kao patkice, sja- tile oko mene, vešale se za ruke, vukle za skutove, tražeći da ih

podignem u naručje, cimmem za kikiću ili stavim prst na nosić nalik na malu ispučenu tačku. Grajale su razdragane i ja sam govorila svojim jezikom, shvata- goše a zatim skupiše, kao da je čitavo maleno lice od gume, i kineska beba završila tako silno da svi prodavci naglo trgnuti iz otmene tišine velikosvetkog hotela podižu glave. Doduše, oni su se smeškali sa izvinjenjem, pokušavajući da preda mnom oprav- daju bebui umanje moje očigledno očajanje. (Kinezi su dobri psiholo- zi), ali ja sam bila uvarena da mi prebacuju što sam svojim belim izgledom izazvala užas u na- linoj duši deteta.

Treba imati na umu: velike stvari ne otkrivaju se uvek veli- kim metodima, beznačajni mo- menti odlučuju.

Žureći natrag, nasmejala sam se na prodavca kuvanih kukuruza, a on mi je odmahnuo rukom. Vo- zači rikši bili su mi jasni i poz- nati kao nosači s Jovanove pijace. Moja pratilja je čekala pred vra- tima hotela obavještena da sam negde izišla i ja sam razumela ovu brigu. Njene su ruke bile top- le i skoro sam čula kako ispod cicanice haljine i slabšaog tela, sitno i čisto kuca srce.

„Hajdemo da šetamo“, rekoh, „ostavimo danas zvučnice posete...“

Sedimo u parku Zimskog dvorca, iza dugog crvenog zida, uživajući u mirisu bujnog zeleni- la, u cvrkutu ptica i u dalekoj graji dece nalik na muziku citre. Ispred nas je jezero prekriveno lotosom. Devojka priča:

„Zreo lotos ima naročiti mi- ris koji spojen s isparenjima vo- de stvara opojnu mešavinu. Tada, u mesečevim noćima, mnogo je šetača s barkama i oni obično traže mesta gde su lotosi najgušći. Pesnik iz epohe Song, Ro Yng- Long, kaže u jednoj pesmi:

„Ne idite na mesta gde loto- si najgušće rastu!

Ne idite na ta mesta jer ta- mo ćete naći yuann i jang ptice!“

Devojka se smeši: To su pti- ce koje žive uvek u parovima, ni- kada tri zajedno. Ako ih nešto rastavi, ona preostala sleće na mesto gde su lotosi najgušći i ta- mo od tuge umire.

Sedimo dugo kraj jezera. Mei-Me objašnjava šta je to „ti- en-ku“. To je him i vrlo mudar način da se izrazi ono što se di- rektno nije reklo. Zatim pričamo o muzici i ja nalazim da je muzika iznad svih umetnosti jer su joj nepotrebne reči. Govorimo o smis- lu Kineza za preciznost i Mei-Mi kazuje dve anegdote.

Jedan čovek koji je imao li- ce puno ožiljaka želeo je da do- bije svoju sliku, ali da ta slika prikaže njegov lik bez ikakve greške. Otišao je kod slikara ču- venog po smislu za portretiranje i zamolio ga da mu napravi sliku koja će biti „veoma lepa“. Slikar je pristao. Namestio je svoj mo- del kako mu se učinilo najzgod- nije, a zatim je počeo sa radom. Pritom je upotrebljavao šestar i busolu. „Zašto vam je to potreb- no?“ pitao ga je sujetni model. „Da bih mogao tačno da prene- sem sve ožiljke s vašeg lica“, odgovorio mu je slikar.

Jedan bogat čovek želeo je da poručí deset pari pantalone. Uzeo je jedan od starih koje su mu najbolje pristajale i doneo ih kod krojača. „Napravite mi pan- talone tačno prema ovima“ rekao je majstoru. Kada mu je poruč- bina kroz određeno vreme bila isporučena, imao je šta i da vidi. Na svih deset pantalone majstor je s izvanrednom pažnjom imiti- rao zakrpu na kolenu koju su model-pantalone imale.

Mei-Mi je bila duhovita, pa- metna i ljupka.

„Koliko vas ima u porodici?“

„Ja živim sama u Pekingu“

rekla je svojim pičnjim glasom.

„Moj ded je uvek govorio da se vrednost čoveka meri po nje- goj snazi da podnosi samoću“ šalim se ja „to onda znači da Mei-Mi ima vrlo mnogo vred- nosti...“

„O, ne! Ja ne bi smela da kažem kako sam sasvim sama. Imam dosta drugova i oni su svi pažljivi prema meni. Zatim, uvek imam nekoga ko dodje sa strane, jer ja sam profesionalni prevodi- lac... Eto, sad imam vas.“

Mei-Mi pričao o ocu koji ži- vi u drugom gradu i koji je ne- zadovoljan zbog nezavisnog živo- ta svoje kćeri. „On se teško mi- ri s novim shvatanjima“. Majke se jedva seća; ova je umrla jer- ne zime od zapaljenja pluća „jer nismo imali goriva a penicilin su mogli dobiti samo bogati“.

„Vi ćete ipak imati svoju po- rodicu, zar ne?“

„Necu se udavati, s tim je svršeno“ kaže devojka otečno.

„Znate, čovek je uvek voljen previše ili premalo, nikad onoliko koliko treba“.

„To što ste rekli je nesum- njivo jedan mali „tien-ku“, može li tako da se shvati?“

Mei-Mi ima lepe oči i u ovom času one su lako zamagljene.

„Ja sam se vas plašila“ ka- že mi dok polako idemo kroz ale- je prema mostićima što vode ka izlazu.

„Plašila? Mene?!“ Smejem se glasno, grim njena sitna ra- mena i ne nalazim snage da kažem:

„A ja, ja sam se plašila vas...“

Postalo je sve izjednostavo i normalno. Teško da će pismo ko- je šaljem u Beograd moći da ob- jasní prava osećanja.

... Tada sam se prvi put osetila prisutnom u zemlji čije sam gostoprinstvo već desetak dana uživala. Bez obzira kako će se sve to dalje razvijati, ja se na- lazim u Kini, z a i s t a sam tako.

Ništa me više ne uznemirava, sta- pam se sa stvarima oko sebe i nema više ničeg što sprečava da ih uzimam i doživljava- m onakve kakve su same po sebi. Nerazumevanja koja nastanu biće prirodna i realna, to su teškoće s kojima se vredi boriti. Ali pred- rasude, one su mrtve... To je u- vek najvažnije, rešiti se predube- djenja, raščistiti sa kompleksima. Istina je prosta i lepa, ona istina koja nije samo moja ili tvoja, već jedna jedina čista istina, ravno- dušna i suverena, NEPOBEDIVA.“

Iz knjige putopisa u štampi „KINA“

MESEČNIK ZA KULTURU I UMETNOST / GODINA III 1987 BROJ 3—(18) ODGOVORNI UREDNIK: FLORIKA ŠTEFAN / UREDNICI: DEJAN POZNA- NOVIĆ, DRAŠKO REDJEP, IVAN HOROVIĆ I FLORIKA ŠTEFAN; ESTETSKO - TEH- NIČKA OPREMA: IVAN HO- ROVIĆ, VINJETA: BOGDANKA POZANOVIC, LIST IZDAJE „PROGRES“, NOVI SAD, MAKSIMA GORKOG BROJ 20 TEKUĆI RAČUN KOD NA- RODNE BANKE 800-T-514. BROJ TELEFONA 35-59 SLOG I ŠTAMPA: ŠTAMPA- RIJA „ZEVD A“, VRBAS REDAKCIJA I A D M I N I - S T R A C I J A : NOVI SAD, MAKSIMA GORKOG BROJ 20 CENA PRIMERKU 20.— DIN. GOD. PRETPLATA 30.— DIN.